

Ocenění, které zvýrazňuje pamětihodnosti a události oslavující a symbolizující evropskou integraci, ideály a historii, obdrželi:

- Centrum antických Athén, Řecko
- Opatství Cluny, Francie
- Archiv Koruny Aragonské, Španělsko
- Lublinská unie, Polsko
- Münster a Osnabrück – Místa Vestfálského míru, Německo
- Všeobecná knihovna univerzity v Coimbre, Portugalsko
- Ústava z 3. května 1791, Polsko
- Zámek Hambach, Německo
- Zákon o zrušení trestu smrti, Portugalsko
- Residencia de Estudiantes, Španělsko
- Kaunas v letech 1919–1940, Litva
- Partyzánská nemocnice Franja, Slovinsko
- Dům Roberta Schumana, Francie
- Dům Alcide De Gasperiho, Itálie
- Panevropský piknik, Maďarsko
- Historická loděnice v Gdaňsku, Polsko

Při slavnostním vyhlášení obdržela oceněná místa plakety s logem označení „Evropské dědictví“ a byla zahrnuta do komunikační a propagační strategie Evropské unie. Vítězové se v návaznosti na ceremonii dne 16. dubna zúčastnili výroční konference, kde navázali kontakty s ostatními oceněnými statky a kde se navzájem poučili ze svých úspěchů.

Historie a principy označení „Evropské dědictví“

Označení „Evropské dědictví“ je novou iniciativou Evropské unie, která se zakládá na mezivládní iniciativě zahájené v roce 2006, do níž se zapojilo sedmáct evropských zemí, včetně České republiky. Každý členský stát zapojený do iniciativy mohl nominovat čtyři pamětihodnosti, kterým bylo uděleno označení v roce 2009. Původní mezivládní iniciativa byla v roce 2011 podpořena Rozhodnutím Evropského parlamentu a Evropské rady a tím bylo zavedeno opatření Evropské unie pro označení „Evropské dědictví“. Jeho cílem je upozornit na pamětihodnosti, které vyzdvihují a symbolizují evropskou integraci, ideály a historii. Pamětihodnosti označené tímto novým titulem lze definovat jako přírodní, podvodní, archeologické, průmyslové nebo městské pamětihodnosti, kulturní krajiny, památná místa, kulturní statky a také nehmotné dědictví, které sehrály významnou úlohu v dějinách Evropy a při budování EU, mají symbolickou hodnotu pro Evropu a pomáhají evropským občanům získat poznatky o společném kulturním dědictví, evropských dějinách, budování EU, demokratických hodnotách a lidských právech. Označení se liší od ostatních iniciativ v oblasti kulturního dědictví, jako jsou Seznam světového dědictví UNESCO, Úmluva UNESCO o nehmotném kulturním dědictví nebo Evropská kulturní trasa Rady Evropy, především tím, že se nezaměřuje na ochranu pamětihodností, ale

cílí na propagaci jejich evropského rozměru, na zpřístupnění co nejširší veřejnosti a na zajištění vysoce kvalitních informačních, vzdělávacích a kulturních aktivit. Od 1. ledna 2014 je označení „Evropské dědictví“ součástí nového komunitárního programu Evropské Unie Kreativní Evropa (Creative Europe).³

Česká republika a označení „Evropské dědictví“

Za Českou republiku byly v rámci mezivládní iniciativy v roce 2009 nominovány zámek Kynžvart, Dolní oblast Vítkovice (areál Důl Hlubina, koksovna a vysoké pece Vítkovických železáren), Zlín (město Tomáše Bati) a Vysoká u Příbrami (Památník Antonína Dvořáka). V loňském roce proběhla renominace těchto lokalit, ve které byli zástupci z České republiky neúspěšní. Běžné výběrové řízení bylo zahájeno letošním rokem a členské státy v něm mohly nominovat dvě pamětihodnosti. Toto řízení se realizuje ve dvou fázích. Nejprve je proveden předvýběr na národní úrovni. V České republice je pověřena tímto úkolem národní porota složená z pěti odborníků napříč kulturními sektory, které jmenuje ministr kultury.⁴ Výběr národní poroty se zasílá Evropské komisi do Bruselu. Zde provede panel 13 nezávislých odborníků, jenž je jmenován Evropským parlamentem, Evropskou radou, Evropskou komisí a Výborem regionů, konečný výběr. Uzávěrka pro podání do Bruselu byla v tomto roce stanovena na 1. března 2015.

Jednání národní poroty proběhlo 5. února 2015 na Generálním ředitelství Národního památkového ústavu. Z celkem 6 došlých přihlášek vybrali její členové kandidáty z Plzně a Olomouce. Vedle vybraných žadatelů podaly svou kandidaturu do národního kola pro předvýběr pamětihodností ucházejících se o označení „Evropské dědictví“ kostel Neposkvrněného početí Panny Marie v Dubí, státní hrad Karlštejn, kostel sv. Františka a sv. Viktora v Ostravě-Hrušově a Památník Antonína Dvořáka ve Vysoké u Příbrami. Plzeňský kandidát zaujal členy národní poroty především velice kvalitním zpracováním žádosti. Národní porota konstatovala, že „*Loosovy interiéry v Plzni mají důležitou evropskou hodnotu nejen ve vztahu k osobnosti a práci světově známého architekta, ale také prostřednictvím příběhů židovských rodin, které tyto apartmány nebo domy vlastnily a které připomínají jednu z nejtragičtějších událostí v moderní historii, která se dotkla celé Evropy, tedy holocaustu*“. Mezi silné stránky olomouckého kandidáta národní porota vyzdvihla „*nejen historii místa, neboť Arcidiecézní muzeum je součástí komplexu Olomouckého hradu, který je národní kulturní památkou, ale také samotné sbírky, jež vyprávějí příběh o téměř tisícileté duchovní kultuře olomoucké arcidiecéze a jež byly již v roce 2009 oceněny Evropskou cenou za kulturní dědictví (Europa Nostra)*“. Další kolo výběru na evropské úrovni proběhne v roce 2017.

Pavla Hlušíčková, Sekce pro kulturní dědictví

■ Poznámky

3 <http://www.kreativnievropa.cz/cs/oznaceni-evropske-dedictvi/> [cit. 22. dubna 2015].

4 Národní porota je složená ze zástupců Ministerstva kultury (Ing. Zdeněk Novák), Národního památkového ústavu (Ing. arch. Naděžda Goryczková), Národního filmového archivu (Vladimír Opěla), Památníku národního písemnictví (Mgr. Zdeněk Freisleben) a Národního ústavu lidové kultury (PhDr. Jan Krist).

Co nového v Brně

13. prosince 2014 byla v Brně zpřístupněna pro veřejnost vila Stiassni. Téměř po třech letech obnovy exteriéru i interiéru stavby včetně rekonstrukce zahrady s bazénem, tenisovým kurtem i skleníky se v plné kráse zaskvělo dílo architekta Arnošta Wiesnera.

Rodinný dům v Brně-Pisárkách na ulici Hroznové 14 si nechal postavit v roce 1927 movitý brněnský podnikatel Alfréd Stiassni (1883 v Brně – 1961 v USA) se svou ženou Hermínou (1889 v Ústí nad Labem – 1962 v USA), ještě movitější dcerou severočeského uhlobaronu.

Wiesner, renomovaný architekt (v Brně projektoval například Palác Morava na Malinovského náměstí, krematorium apod.), situoval vilu ve svahu pod ulicí Preslovou, směrem k Pisárkám. Vstup do areálu byl původně pouze z ulice Hroznové. Současná obnova vily se zaměřila na zdůraznění původní funkce jednotlivých částí domu i zahrady a v plné míře uplatnila architektův záměr i rukopis. Díky nalezené dokumentaci (fotografiím a kresbám paní domu) se podařilo obnovit detaily i ty části interiéru, které „cizí uživatelé“ pozměnili. Ve vile se kupodivu zachovalo mnoho původního nábytku, který si rodina sama vybírala dle svých možností a vkusu. Architekt se tedy v interiéru, výjma schodiště pro obsluhu a drobné detaily spíše funkčního charakteru, nemohl moc uplatnit. A když si majitelka přála mít v zahradě grotto, Wiesner se odporoučel...

V rozlehlém domě žila rodina s jedinou dcerou Susanne (1923 v Brně – 2005 v USA) do února 1938, kdy se jí podařilo před nacisty odcestovat do ciziny, nejprve do Londýna, později do Kalifornie.

V době okupace byl majetek Stiassnych jakožto židovské rodiny zabaven gestapem, po konci války v roce 1945 připadla vila jako konfiskát československému státu. Byla využívána k ubytování státních návštěv (odtud zžitý název vládní vila) a po nějakou dobu sloužila pro reprezentační účely Brněnských veletrhů a výstav. V 80. letech 20. století byla renovována a v roce 2009 převedena pod správu NPÚ, ÚOP v Brně jako památkový objekt. V Brně se tak vila Stiassni – vedle vily Tugendhat a Jurkovičovy vily – stala v pořadí již třetí stavbou svého druhu, která je zpřístupněna veřejnosti. V dohledné době se v Brně připravuje ke zpřístupnění ještě

vila průmyslníka Löw-Beera, jejíž pozemek sousedí s vilou Tugendhat a která tvořila svatební dar dceři Gretě (1903–1970) provdané za průmyslníka Fritze Tugendhata.

Díky dotačnímu fondu EU a příspěvku Národního památkového ústavu se podařilo vilu Stiassni obnovit a současně vytvořit v areálu nový objekt s víceúčelovým kongresovým sálem a ubytovacími prostory, který tvoří jádro Centra pro obnovu památek architektury 20. století. Pro zřízení tohoto Centra právě v Brně hovoří množství památek moderní architektury 20. století ve městě a také jedna památka UNESCO – vila Tugendhat.

Prvním počinem v novém Centru byla prezentace Vysokého učení technického v Brně dne 29. 1. 2015. Zdejší Stavební fakulta předvedla své nové centrum „AdMaS“ (Advanced Materials, Structures and Technologies). Areál tohoto centra se nachází pod Palackého vrchem v Brně na Purkyňově ulici. Bezesporu patří mezi nejmodernější centra vědy a výzkumu v oblasti stavebnictví. Podobně zaměřené centrum působí od roku 2013 v Telci a je projektem Ústavu teoretické a aplikované mechaniky AV ČR.

Obr. 1. Brno (okres Brno-město), vila Stiassni, novostavba Centra pro obnovu památek 20. století. (Foto: NPÚ, ÚOP v Brně, 2015)

Obr. 2. Brno (okres Brno-město), vila Stiassni, pohled od vily do terasové zahrady s novostavbou centra. (Foto: NPÚ, ÚOP v Brně, 2015)

Rektor VUT, ředitel Centra AdMaS a ředitel NPÚ, ÚOP v Brně zde podepsali smlouvu o spolupráci na úseku stavebních průzkumů, technologických postupů i optimálních řešení při rekonstrukci památkových objektů. Pomocí nejmodernějších přístrojů a vědeckým výzkumem ověřených skutečností mohou pracovníci této instituce zjistit nejen statické závady, konstrukční chyby, nevhodné stavební materiály, ale i chybná řešení dřívějších rekonstrukčních zásahů. Při dobré kooperaci všech složek budou pro rekonstrukce památek navrhována taková řešení, která neublíží památce, ale ani modernímu provozu v ní nebo kolem ní.

Božena Víchová

Ojedinelá výstava hliněných konstrukcí ve Strážnici

Národní ústav lidové kultury ve Strážnici zahájil v neděli 26. dubna návštěvníkou sezonu 2015 ojedinelou výstavou Hliněné stavitelství na Moravě. Je instalována v příhodném prostředí stodoly z Hrušek na Břeclavsku stojící v areálu Muzea vesnice jihovýchodní Moravy. Autor výstavy, odborný pracovník Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici etnograf Martin Novotný, na deseti panelech a devíti exponátech předkládá veřejnosti dílčí výstup svého bádání v rámci aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI) s názvem Technologie tradičního hliněného stavitelství na Moravě a vztahové souvislosti k oblasti středního Podunají. Návštěvníci se mohou seznámit s oblastí, podél středního a dolního toku Dunaje, v níž je rozšířeno hliněné stavitelství s historií využití hlíny pro stavební účely, která se datuje od doby neolitu, se zpracováním hlíny pro stavební účely a především s jednotlivými konstrukčními technikami užívanými v minulosti při budování hliněných staveb. Obsažné informace na panelech jsou doplněny historickými fotografiemi z archivů Národního ústavu lidové kultury, Etnografického ústavu Moravského zemského muzea, Slovenského národního múzea a Szabádtéri néprajzi múzea.

Zvláštní pozornost věnuje kurátor výstavy konstrukcím z válků a vůbec poprvé představuje klasovitě kladené zdivo z unikátních trojúhelníkových válků, které našel při rozebírání stodoly u čp. 13 v Tištině, okr. Prostějov. Jádro výstavy tvoří devět exponátů, které autor výstavy vlastnoručně připravil a které názorně ukazují jednotlivé stavební techniky: vrstvení, nabíjení, zdivo z válků bochníkovitých a trojúhelníkových, stěny z nepálených cihel a využití hlíny jako doplňkového stavebního materiálu na omazávání proutěných a dřevěných konstrukcí. Návštěvníci si vzorky různě konstruovaných hliněných stěn může volně prohlížet a detailně se s nimi seznámit. Výrobní postup při zpracování hlíny a budování všech hliněných konstrukcí mohou zájemci zhlédnout také na instruktážním snímku, který NÚLK natočil v roce 2003.

K výstavě byl vydán tištěný průvodce ve třech jazykových mutacích – v češtině, němčině a angličtině –, který obsahuje všechny informace uvedené na panelech a lze jej vnímat i jako příspěvek ke sjednocení oborové terminologie. Výstava je skvělou učebnicí o hliněných stavebních technikách.

Jitka Matuszková